

Ruder

GLASILO ZNANSTVENIKA INSTITUTA "RUDER BOŠKOVIĆ"

srpnja 1995. broj 1 (12)

'Ruder' kao nastavak 'Rugjera'

Novi Statut Instituta "Ruder Bošković" i nova institutska uprava koncem prošle godine donijeli su niz novosti i promijena. Jedna, po mojoj ocjeni ne osobito bitna i svakako ne najvažnija, bila je i privremeni prestanak izlazenja glasila "Rugjer". Željeli smo da to postane službeno institutskog glasila te je stoga Znanstveno vijeće u proteklom razdoblju održalo pet ili čak i više sjednica na kojima je kao jedna od važnijih tema bila i rasprava o dotadanjem "Rugjeru". Naprosto stoga što je to interno institutsko glasila pokrenuto na način što nije zadovoljavao Znanstveno vijeće pa ga se konačno željelo staviti 'na pravo mjesto'. Poslije niza poteškoća što su bile i u svezi s radom prošlog Znanstvenoga vijeća, novo Vijeće je na posljednjoj sjednici za glavnog i odgovornog urednika izabralo Ivicu Ružića iz zagrebačkog Centra za istraživanje mora - i ja vjerujem da on neće odustati kao neki prije njega te da će konačno "Rugjer", sada pod nešto promijenjenim imenom, nastaviti redovito izlaziti.

Valja znati da je "Rugjer" bio pokrenut privatnom inicijativom novinara Tomislava Krčmara te da iza nje nije stajala nikakva službena odluka niti jednog institutskog tijela. Normalno je da takvo glasila bude službeno glasila znanstvenog vijeća institucije pa će od sada tako i biti! "Ruder" će, stoga, odražavati život ustanove, u prvom redu znanstveni - ali i onaj drugi zanimljiv i za ostale djelatnike. Osim novosti i važnih tema iz domaće i svjetske znanosti, u njemu će se odražavati i stanovita razmišljanja članova Instituta o onome što se zbiva u strukturi Instituta, u rukovođenju njime - pisat će praktički o najvažnijim svakodnevnim problemima u svezi sa životom znanstvenika i uopće sa znanostu u Republici.

Podrazumjeva se da u obzir dolazi i mogućnost da djelatnici Instituta svoja neslaganja mogu argumentirano izraziti i u "Ruderu", ali jedna stvar mora biti jasna: to glasila ne smije biti mjestu gdje će se političkim prepucavanjima vrijeđati instituciju i njene zaposlenike. O tome se brine glavni i odgovorni urednik Ivica Ružić i prije tiskanja svakoga broja ravnatelj ga mora pogledati i dati konačno odobrenje. A glavni

i odgovorni urednik će dogovoriti i suradnju s izdavačem - naravno, uz novčanu potporu Instituta.

"Ruder" će i na dalje biti mjesto gdje će se institutske djelatnike upoznavati s najvažnijim događajima u Institutu te s najvažnijim donesenim i općevažnim odlukama. Primjerice, Upravna zgrada Instituta imala je, što velika većina institutskih djelatnika uopće nije znala, popucane temelje; u mnogim njenim prostorijama popucali su zidovi i opasno prijetili pa je ozbiljan popravak bio neizbježan. Sređeni su temelji zgrade i taj graditeljski zahvat stajao nas je više od stotinu tisuća njemačkih maraka.

No, tu priliku smo iskoristili također i da se nešto malo poboljšaju uvjeti rada i života u upravnoj zgradi. Naime, od samog početka Instituta, a to je bilo prije četiri i pol desetljeća, do danas ništa tu nije bilo učinjeno. U tim sobama bili su uništeni parketi, trošni zidovi..., i sada se to malo uređuje. Ujedno smo i onaj trijem na ulazu zatvorili, napravljena je i dodatna soba, pa će konačno potpuno računovodstvo doći u svoj 'prvobitni prirodni položaj'. Tu će biti šef računovodstva i svi njegovi suradnici. A baraka gdje su do sada bili smješteni - ponovno će dobro doći znanstvenicima da, oni kojima to najviše treba, dobiju barem neki nužni dodatni prostor. Tu smo, dakle, 'jednim hitcem pokušali ustrijeliti više zečeva'!

Osim toga, također iz vlastitih sredstava izgradili smo novu 'radioaktivnu kanalizaciju'. To je bila naredba inspekcije grada Zagreba što nas je, također, stajalo oko stotinu pedeset tisuća njemačkih maraka. Uredili smo dolje i jedno malo parkiralište, 'ciklotronskom krilu' morali smo izgraditi hidrant što ga do sada nije bilo ... i to stoji stotinu tisuća kuna. Puštena je u pogon i knjižnica u 'petom krilu', u novoj zgradi biologije. Asfaltira se i pristup upravnoj zgradi.

A najveća moja trenutačna briga sada jest da počnemo, ako je moguće 'u roku od odmah', graditi središnju institutsku arhivu. To je u trenutku, koliko vidim, najvažnija i najhitnija zadaća jer desetci i desetci tisuća starih knjiga i časopisa leže po podovima - i ne mogu nikome biti dostupni i koristiti u radu! . . .

Nikola Zovko

Proslov novoga urednika

Glasnik znanstvenika Instituta "Ruđer Bošković" pod nazivom "Rugjer" izlazilo je od prosinca godine 1993. do listopada godine 1994. i izašlo je ukupno 10 brojeva. Urednik mu je bio dr. Branko Vitale a gotovo u svakom broju imao je i 'urednika broja'. Bio je to ugledni znanstvenik, djelatnik IRB, koji je i napisao uvodnik te imao nadzor nad sadržajem cijeloga broja. U međuvremenu promijenjeno je ustrojstvo IRB i on je postao državna znanstveno-istraživačka ustanova te je stoga nastao i zastoj u izlaženju "Rugjera" a uz to raspravljalo se i o dosadanjim iskustvima s tim glasilom kao i o njegovoj pravnoj utemeljenosti (s obzirom na nove propise).

Rasprave o "Rugjeru" na sjednicama Znanstvenoga vijeća, kao i izvan njega - kao što je to bilo i za očekivati - iznjedrile su čitav niz različitih mišljenja i stavova. Mišljenja sam da je korisnost takvoga glasila za Institut bila nesporna te da je i nitko nije ozbiljno doveo u sumnju. Kao glavne vrijednosti što su u tim raspravama bile isticane prepoznajem sljedeće:

1. redovitost izlaženja (pojavljivao se redovito, s nekoliko dana odstupanja, oko 25. u mjesecu) bila je nedvojbeno iznimno pozitivno i vrijedno svojstvo toga glasila; njegovi čitatelji ubrzo su se na to naviknuli i s nestrpljenjem ga očekivali;

2. proširenost i čitanost toga glasila u znanstvenoj javnosti Zagreba pa i Hrvatske, kao i u akademskim krugovima hrvatske dijaspore (čitatelje je imao od Kanade i Sjedinjenih Američkih Država sve do daleke Australije!), služila je i kao svojevrsna sveza mnogih uglednih znanstvenika s ustanovom gdje su stjecali prva znanstvena znanja i zvanja;

3. aktualnost i zanimljivost sadržaja (iako je bilo i mnogo različitih primjedbi te mnoge od njih mogu poslužiti i za njegovo poboljšanje).

Naravno, bilo je i mnogo zamjerki. Pojedini institutski djelatnici smatrali su da institutsko glasilo ne bi trebalo objavljivati polemičke tekstove već samo stručne priloge i važnije novosti iz znanosti. Drugi su pak smatrali da je to najbolji, najzanimljiviji i najkorisniji dio njegova sadržaja. Priklonio bih se mišljenju da su potrebni i korisni tekstovi i jedne i druge vrste. Iako je Institut "Ruđer Bošković" postao državna ustanova, ne bi valjalo očekivati da njegovo glasilo slični na negdanje 'radničke zidne novine'. Akademski obrazovani građani mogu i imaju što reći o djelatnosti kojom se bave i o uvjetima u kojima se ta djelatnost odvija.

Veliki propust, međutim, bio bi kad bi se stranice takvog institutskog glasila željele koristiti za izražavanje političkih misli, tvrdnji i ocjena jer u Republici

Hrvatskoj za tako nešto postoji dovoljan broj odgovarajućih publikacija. Glasilo Instituta "Ruđer Bošković" trebalo bi biti mjesto gdje će se pisati isključivo o problemima struke. Niti jedna tema stručnog sadržaja ili važna za struku ne bi smjela biti nepoželjna niti nepoćudna. U zemljama u razvoju, a Republika Hrvatska je još uvijek među njima iako znatno napreduje u svojem razvoju, znanstveno istraživački sustavi mnogo brže prihvaćaju nove oblike komuniciranja i služe se njima u svojem svagdanjem poslu, od sustava društvenoga i tehnološkoga ustroja.

U tome pogledu Institut "Ruđer Bošković", u suradnji s obližnjim odjelima Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izrazito je uzoran primjer izgradnja kompjutorske mreže, računalno-informacijske infrastrukture i sl. Ne začuđuje stoga da je glasilo kao što je bio "Rugjer" i te kako potrebno takvoj vodećoj znanstveno istraživačkoj ustanovi - pa niti to da velika većina djelatnika Instituta "Ruđer Bošković" to želi i očekuje.

Znanstveno vijeće IRB odlučilo je da nastavi izdavanje takvoga glasila - s nešto promijenjenim nazivom "Ruđer". U tome poslu kao glavni i odgovorni urednik, uz odobrenje ravnatelja Nikole Zovka, priređivanje za tisak i izdavanje "Ruđera" povjerio sam Agenciji "Lucidar" d. o. o. koja je taj posao obavljala i za "Rugjer".

Želja je da nastavimo objavljivati i aktualne i polemičke osvrte o Institutu "Ruđer Bošković" kao i o znanosti u Republici Hrvatskoj - ali ćemo, ipak, u najvećoj mjeri ostati 'glasilo znanstvenika Instituta "Ruđer Bošković"'. Naravno, očekujemo vašu pomoć i potporu: od prijedloga za teme i kraćih tekstova, do kritika i primjedbi na ono što vam se ne dopada, što bi se moglo poboljšati - ali upozorite nas i o onome što je važno i što zaslužuje potporu. Željeli bismo dobiti i vaše prijedloge za t. zv. 'glavu' glasila jer ono sad ima i nešto drukčije ime. To je najhitnija potreba jer bismo željeli da već prvi redoviti, rujanski, broj "Ruđera" izađe s novim izgledom.

Sve moguće priloge dostavljajte na adresu:

Uredništvo "Ruđera"
(prof. dr. I. Ružić)
Institut "Ruđer Bošković"
Bijenička cesta 54, HR-10 000 Zagreb
telefon: (01) 456-11-40
telefax: (01) 425-149
E-mail: ruzic@olimp.irb.hr

Novi Zakon o radu

Nedavno je, nakon gotovo tri godine priprema, napokon donesen novi Zakon o radu što će se primjenjivati od 1. siječnja godine 1996. Kakav je to zakon, što će donijeti i što će značiti zaposlenima?

Zakon o radu opći je zakon, što znači da se primjenjuje uvijek ako nekim posebnim zakonom nije što drukčije propisano (primjerice, odredbe Zakona o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti što govore o uvjetima za zasnivanje i prestanak radnog odnosa). Važi za sve poslodavce, bez obzira radi li se o državnim ili privatnim poduzećima, o ustanovama ili pak pojedincima. Sastoji se od dva dijela, onome o individualnim radnim odnosima (zasnivanje radnog odnosa, otkazi, plaće, radno vrijeme, odmori i dopusti, zaštita majčinstva i invalida, zabrana utakmice, izumi) te onome o kolektivnim radnim odnosima (zaposlenička vijeća, sindikati i udruge poslodavaca, kolektivni ugovori, mirenje, štrajk i 'lockout').

Temeljna konceptijska novost Zakona o radu jest da radni odnos više nije statusni odnos nego postaje ugovorni odnos poslodavca i zaposlenika. Pri tome je ugovor o radu neformalni ugovor, što znači da važi ako se i ne sklopi u pisanome obliku. Neformalnost je u cilju zaštite zaposlenika i sprječavanja 'rada na crno'. Naime, svaki faktički rad smatrat će se radnim odnosom ako poslodavac ne dokaže da je izričito dogovoreno nešto drugo (primjerice, ugovor o djelu).

Pitanje plaća novi Zakon o radu prepušta, kao i do sada, kolektivnim ugovorima, ugovorima o radu i pravilnicima, ali uvodi i dodatnu zaštitu - ako plaća nije unaprijed određena, zaposlenik ima pravo na 'primjerenu' plaću što će je, u slučaju spora, odrediti sud. Najdulje radno vrijeme ostalo je 42 sata tjedno, ali se kolektivnim ugovorom može odrediti i kraće radno vrijeme. Godišnji odmori su, kao i do sada, najmanje 18 radnih dana, ali nije propisana gornja granica. Dakle: ako kolektivnim ugovorom, ugovorom o radu ili pravilnikom bude tako određeno, godišnji odmor može biti i znatno dulji od 30 radnih dana.

Mnogo novosti zakon uvodi u postupku otkazivanja. Predviđaju se dvije vrste otkaza: redovni i izvanredni. U redovnom obvezatan je otkazni rok a zaposleniku pod određenim uvjetima pripada i otpremnina. Izvanredni otkaz može se dati samo u iznimnim slučajevima i to bez otkaznog roka. No, ako se takvom otkazu usprotivi zaposleničko vijeće ili sindikat, ne može se izvršiti sve do okončanja sudskog procesa - što je svojevrsno pravo 'veta'.

U kolektivnim radnim odnosima najzanimljivija novost jest mogućnost osnivanja 'zaposleničkih vijeća' kao 'tijela suodlučivanja'. Poslodavac mora obavještavati ta vijeća o najvažnijim događajima u orga-

nizaciji, mora se savjetovati s vijećem o pravilnicima, o premještajima i o planu godišnjih odmora, ne može bez suglasnosti vijeća odпустiti neke kategorije zaposlenika (starije radnike, članove vijeća). Vijeća imaju, kao što je rečeno, i pravo 'veta' na izvanredni otkaz. Članovi vijeća imaju pravo svaki na 6 (šest) sati plaćenoga rada tjedno za potrebe vijeća. Broj članova vijeća ovisi o veličini ustanove tako da, primjerice, ona s 500 do 700 zaposlenih ima sedmeročlano vijeće. Osnivanje vijeća nije obvezatno već se ono osniva na prijedlog sindikata ili 10 posto zaposlenih. A ako nisu osnovana, sva njihova ovlaštenja i prava pripadaju sindikatu!

Zakon o radu poklanja osobitu važnost kolektivnim ugovorima koji postaju značajan izvor prava. Naime, razina prava ne završava zakonom o radu nego njime tek počinje. Njime su, naime, određena samo osnovna prava a ona se kolektivnim ugovorima trebaju povećati, doraditi i precizirati. Kolektivne ugovore zaključuju sindikati i poslodavci, odnosno udruge poslodavaca.

Kao sredstvo utjecaja sindikati imaju pravo štrajka. Pri tome je obvezatno mirenje od 5 (pet) dana, a nikakva dodatna procedura nije propisana. Naravno, za vrijeme štrajka moraju se obavljati nuždni, odnosno poslovi što održavaju proizvodnju, a njih sporazumno određuju sindikat i poslodavac. Uvedeno je i pravo 'lockouta', isključenja iz rada, što ga mogu provesti poslodavci kao odogovor na štrajk. No, 'lockout' je toliko ograničen da nije očekivati njegovu veću primjenu. Naime, poslodavac može provesti 'lockout' tek kad štrajk traje već osam dana, broj isključenih ne smije biti veći od polovice radnika u štrajku, te - što je najvažnije - za vrijeme isključenja plaća isključenima sve doprinose.

Sindikalnim povjerenicima pružena je odgovarajuća zaštita; niti jedan od njih ne može bez suglasnosti sindikata dobiti otkaz za vrijeme obavljanja te dužnosti a niti šest mjeseci poslije. To pravo ne uživa samo jedna osoba nego više njih, a broj se određuje isto kao i za sastav zaposleničkih vijeća. Naravno, i tu vrijedi da ovlaštenja zaposleničkih vijeća, ako ona nisu osnovana, pripadaju sindikatu.

Što valja očekivati nakon početka primjene novoga Zakona o radu? Naravno, treba zaključiti kolektivne ugovore. Za javne djelatnosti sadržaj kolektivnih ugovora već od ranije propisan je Zakonom o plaćama. Prema tome zakonu jedinstvenim kolektivnim ugovorom za sve korisnike Državnoga proračuna treba se riješiti pitanje osnovice plaća (što vlada uporno odbija!) a kolektivnim ugovorom djelatnosti treba konačno riješiti razvrstavanje u plaćevne razrede, zatim visina dodataka za posebne (štetne, otežane) uvjete

rada, kriterije za stimulacije na plaću, visine i oblike naknada i materijalna prava. Naravno, kolektivnim ugovorima mogu se, prema Zakonu o radu, odrediti sva ostala pitanja za koja to taj zakon omogućava (radno vrijeme, odmori, dopusti ...)

U roku tri mjeseca od početka primjene novoga Zakona o radu, t. j. do 31. ožujka godine 1996. sa svim zaposlenicima moraju se zaključiti ugovori o radu i oni ne smiju imati lošije uvjete od postojećih. Pri tome zaposlenici mogu, ako drže da ugovor o radu nije u redu, potpisati ga - ali i svejedno ga osporavati na sudu!

Izbori za zaposlenička vijeća održavaju se uvijek u ožujku pa do tada treba odlučiti hoće li se potaknuti njihovo osnivanje, što može učiniti ili sindikat ili 10 posto zaposlenih.

Što su pri donošenju toga zakona postigli predstavnici sindikata u sporazumjevanju s vladom? Među ostalim, bolovanje više ne može biti razlog za otkaz. Uvedeno je pravo 'veta' za izvanredni otkaz. Otkazni rok za starije radnike kad oni otkazuju smanjen je na mjesec dana. Mirenje više nije preduvjet najave štrajka, a 'lockout' je toliko otežan i ograničen da je gotovo sveden na 'teoretsku mogućnost'. Dopunjena je i odredba o poslovima što se moraju obavljati za vrijeme štrajka tako da poslodavac koji do dana početka mirenja ne predloži njihov popis, ne može to napraviti do okončanja štrajka. Članovima zaposleničkog vijeća udvostručen je broj plaćenih sati, a tamo gdje vijeća nema sva prava dobili su sindikalisti. I sporni izraz 'posloprimac' zamijenjen je mnogo prihvatljivijim 'zaposlenik'.

Novi Zakon o radu nije idealan - ali je barem prihvatljiv. Prije svega, prilagođava radne odnose tržišnoj privredi i sustavu privatnoga vlasništva, čime usklađuje to područje prava s ustavnim odredbama. Ima i potrebnu razinu radničkih prava, ne uništava sindikate i odgovara potrebama moderne tržišne privrede.

Ozbiljnih razloga za strah od novog Zakona o radu nema: može postojati bojazan od sporog i nedjelotvornog sudstva, od nepripremljenosti pa i od nesposobnosti sudaca, jednako kao i od niske razine socijalne svijesti - ali to su elementi izvan zakona. I nužno je vrijeme i strpljenje da se promijene!

Delko Boranić
povjerenik Podružnice NSZVO IRB
(uz suradnju s Vilimom Ribičem i Krešimirom Rožmanom)

Zagreb, 7. srpnja 1995.

VLADA RH

Uvažena gospodo!

U ime deset tisuća članova, uglavnom znanstvenika i nastavnika, Sindikata znanosti ponovo Vam se obračamo.

U povodu Vaše dvogodišnje vladavine čestitali smo Vam na sljedećim uspjesima:

1. Kupovna moć plaća u privredi porasla je za 29% od početka Vašeg mandata, dok ste plaće sveučilišnih profesora smanjili za 16%.
2. Uspjeli ste plaće sveučilišnih profesora izjednačiti s plaćom prosječnog zaposlenika s VSS-om u privredi.
3. Uspjeli ste plaće asistenta izjednačiti s plaćom prosječnog radnika sa SSS-om u privredi!

Na, sada je učinjeno i znatno više - plaće čistača ulica dostigle su plaće sveučilišnih profesora.

Pogledajte:

PODUZEĆE ZA KOMUNALNE DJELATNOSTI
TRAŽI DJELATNIKE
- za radno obavljanje poslova (rad na kolima)
- rad se završava na neodređeno vrijeme (stalni radni odnos) 15 izvršitelja
- NETO PLAĆA OD 2.700 DO 3.000 kua
- rad isključivo na području grada Zagreba
Obavijesti na telefon: (01) 640-141. 3389-14

Plaće sveučilišnog profesora i znanstvenog savjetnika, osobe na vrhuncu znanstvene karijere, renomiranog stručnjaka u zemlji i inozemstvu, iznosi upravo između 2700 i 3000 kua.

Sveučilišnim profesorima uskratili ste i pravo na regres, dok čistači ulica na nj imaju pravo. Sveučilišnim profesorima najavljujete i daljnje smanjenje plaća.

Ne pregovarate o njihovim plaćama i time kršite zakon.

Ne promičete kolektivno pregovaranje, što Vam je obveza prema konvenciji, štoviše tu obvezu uporno izbjegavate.

Uvažena gospodo! Doista ste pretjerali s ponižavanjem i razaranjem znanosti i školstva. Stoga, još jednom zahtijevamo povećanje plaća sveučilišnim nastavnicima na razinu koja dolikuje jednoj civiliziranoj zajednici, kako bi njihov status odgovarao intelektualnoj i kulturnoj tradiciji hrvatskog naroda.

Prof. dr. Zvonimir Šikić, predsjednik Sindikata znanosti,
izvanredni profesor na Fakultetu strojarstva i brodogradnje u Zagrebu

* O ovim podacima izvještali smo Vam još početkom veljače. Poslati smo Vam statistički dokumentiranu analizu na 50 kartica teksta i desetki grafičara i tablica. Razumijemo da nam u tako kratkom roku, od svega 4 mjeseca, niste stigli odgovoriti, pa Vam odgovor obilježimo. Našeno ga još dugo čekati.

uskojstvo radnih mjesta

Međunarodni znanstveni skup u Rovinju

U Piranu i Rovinju održan je polovicom svibnja međunarodni radni skup pod naslovom "Gospodarenje prostorom, kvaliteta vode i ribarstvo: usporedbe sjevernog Jadrana i zaljeva Chesapeake" (*Workshop "Trends in Land-Use, Water Quality and Fisheries: A Comparison of the Northern Adriatic Sea and the Chesapeake Bay"*). Organizirali su ga Center for Environmental and Estuarine Studies University of Maryland (Thomas C. Malone), Morska postaja - Piran Nacionalnog instituta RS za biologiju iz Ljubljane (Alenka Malej) i Centar za istraživanje mora - Zavod Rovinj Instituta "Ruđer Bošković" iz Zagreba (Nenad Smodlaka). Održavanje su novčano najvećim dijelom potpomogli U. S. NSF Land-Margin Ecosystem Research Program te Američko-slovenski i Američko-hrvatski zajednički odbori za znanost i tehnologiju kao i Državna uprava za okoliš Republike Hrvatske. Prisustvovali su pozvani znanstvenici iz Austrije, Italije, Slovenije, Sjedinjenih Američkih Država i, jasno, Hrvatske, kao i iz nekih međunarodnih organizacija i državnih tijela.

Svrha je bila razmatranje međuodnosa donosa hranjivih soli, eutrofikacije i ribarstva u sjevernom Jadranskom kao i u prostranom morskom zaljevu Chesapeake na atlantskoj obali S. A. D. A jer su ti zaljevi vrlo slični, to je učinjeno kako bi se mogli bolje razumjeti zajednički problemi, zatim ustanovili prioriteta znanstvenog opažanja (*monitoring*) kao i istraživanja, te katalizirao i poticao razvoj zajedničkih istraživačkih programa. Naravno, govorilo se o prijenosu tehnologija kao i o obavještanju ne samo znanstvenika i istraživača međusobno - nego i javnosti.

Razmatrane su četiri povezane teme:

1. gospodarenje prostorom, s osvrtom na raspodjelu opterećenja hranjivim solima;
2. eutrofikacija i promjena staništa;
3. promjene u hranjivom lancu i ribarstvo te
4. ciklus hranjivih soli i međuodnos bentosa i pelagijala.

Sastanak je započeo u slovenskom Piranu nizom plenarnih izlaganja što su bili podloga za daljnji rad po skupinama u Rovinju. Sudionici rovinjskoga dijela

Godišnji izvještaj

Ove godine većina podataka za "Godišnji izvještaj 'RB' za godinu 1994." prikupljena je do 31. ožujka (prema odluci Znanstvenoga vijeća od 22. veljače). Od voditelja projekata tražili smo da podatke predaju u t. zv. 'CroSCII standardu'. Podatci su dostavljani u biblioteku bilo na disketi, bilo elektronskom poštom ili ftp-om na bibliotečni server *nippur*, u formatu pojedine rubrike "Godišnjega izvještaja". Elektronska pošta, iako je korištena više nego li prošlih godina, nije se pokazala sretnim rješenjem. Naime, većina 'korisni-

sastanka podijeljeni su bili u tri skupine tako da su u svakoj bili znanstvenici raznih profila. Sva tri skupine razmatrale su ista pitanja a zaključci su se usklađivali na plenarnom sastanku. Glavno pitanje bilo je: kako obalni ekosustavi reagiraju na načine i brzine donosa hranjivih soli te kako se to odražava na kvalitetu vode? Razmatrani su i fizički i biološki procesi te, osobito, njihovo međudjelovanje. Posebno je razmatrano pitanje opažanja (*monitoring*), znanstvenog istraživanja i upravljanja okolišem - osobito njihova relativna uloga i međusobna integracija.

Posljednjeg dana održana je 'rasprava oko okruglog stola' pod pokroviteljstvom Državne uprave za okoliš Republike Hrvatske. Tema je bila 'uloga znanosti u zaštiti okoliša' a o njoj su raspravljali odgovorni dužnostnici iz zaštite okoliša Sjedinjenih Američkih Država te Slovenija i Hrvatske.

Organiziranju toga međunarodnog znanstvenog sastanka prethodila je dugogodišnja suradnja znanstvenika iz Pirana i iz Rovinja kao i višekratni znanstveni posjeti američkim kolegama. U razgovorima s američkim kolegama rođena je ideja u vrijednosti i korisnosti uspoređivanja dva slična eko-sustava u cijelosti, od gospodarenja okolišem do ribarstva kao krajnje karike u biološkom lancu u moru. Time je taj radni skup i sam po sebi postao znanstveni eksperiment. Iskustva američkih kolega, zbog utrošenih znatnih sredstava i u istraživanja i u 'sanaciju' eko-sustava iznimno su važna jer bi se i te kako dobro mogla primjeniti na gospodarenje eko-sustavom sjevernog Jadrana.

Sudjelovanje znanstvenika iz Austrije i Italije, uz američke, slovenske i hrvatske, pokazalo je da se samo zajedničkim naporom može poboljšati kvaliteta mora uz koje živimo. Osim toga, američki znanstvenici su osobito naglasili iznimnu važnost obavještenosti i senzibiliranosti javnosti za te teme i probleme kako bi mjere što ih predlažu znanstvenici a prihvaćaju političari dale željena ploda. Izlaganja što su se čula na skupu planiraju se objaviti dok bi zaključci trebali postati poznati što širem krugu zainteresiranih.

Nenad Smodlaka

kih' E-mail programa ubacuje u tekst prijelom retka (*'line break'*) što nepotrebno otežava daljnju obradu podataka.

Upravo se završavaju ispravci "Godišnjega izvještaja" pa ćemo ga sljedećega tjedna dati tiskati. Ove godine tiskat će se u nešto više primjeraka jer ih se 150 pokazalo nedovoljno zbog zanimanja i unutar i izvan Instituta.

Jadranka Stojanovski

Korištenje baze podataka 'Current Contents'

OVID program (UNIX verzija) mrežni je program za pretraživanje baze podataka. Instaliran je na bibliotečnom serveru 'nippur.irb.hr' knjižnice Instituta 'Ruđer Bošković' i dostupan je preko CARNet. Trenutno se može pretraživati baza podataka 'Current Contents' (Institute for Scientific Information) sa svim sekcijama:

- Agriculture, Biology and Environmental Sciences (AGRI);
- Clinical Medicine (CLIN);
- Engineering, Technology and Applied Sciences (TECH);
- Life Sciences (LIFE);
- Physical, Chemical and Earth Sciences (PHYS);
- Social and Behavioral Sciences (BEHA);
- Arts and Humanities (ARTS).

Sekcije AGRI, CLIN, LIFE i PHYS sadrže sažetke radova, dok su ostale sekcije za sada bez sažetaka. Sve sekcije objedinjene su u jednoj bazi podataka što se ažurira jednom tjedno. Iako za sada baza sadrži i dio godine 1994. on se smanjuje iz tjedna u tjedan. Budući da postoji veliki interes, čim bude plaćeno za ovu godinu (1995.) početak ćemo pregovarati i za dvije prethodne (1993. i 1994.).

Informatizacija knjižnice Instituta 'Ruđer Bošković'

Najznačajniji napredak u informatizaciji institutske knjižnice bio je prošle godine kad smo od Ministarstva znanosti i tehnologije dobili iz Jülicha na dar "SUN" radnu stanicu "Sparc Classic (nippur.irb.hr)" što je omogućilo da sve što smo prije toga radili na osobnim računalima (PC) ponudimo najsuvremenijim mrežnim programima korisnicima CARNet i Interneta.

Knjižnica Instituta "Ruđer Bošković" prva je u Republici Hrvaskoj svoje podatke ponudila na WWW (World Wide Web) serveru i Gopher serveru na koje se može pristupiti s bilo kojeg osobnog računala na mreži, ako na njemu postoji korisnički programi ('client software'). Za sada je knjižnica Instituta "Ruđer Bošković" ponudila sljedeće podatke:

- općenito o knjižnici;
- baza podataka knjiga (više od 9 tisuća zapisa) putom WAIS indeksa i putom ISIS;
- novo pristigle knjige;
- baza podataka tekuće periodike (više od 4 stotine naslova), s podacima o pristizanju pojedinog časopisa u određenoj godini;
- bibliografija radova (časopisi što ih citira CC) za godinu 1993.;

Upute za pretraživanje 'Current Contents' možete naći ako napravite *fpt* na 'nippur.irb.hr' i lodirate se kao 'anonymus'. Upute su u ovid imeniku (direktoriju), u *postscript* i *CroSCII* zapisu.

Nabavku mrežne verzije 'Current Contents' financirat će Ministarstvo znanosti i tehnologije kao dio središnjih baza hrvatske znanosti.

Budući da još nije gotov program za statističko obrađivanje pristupa podacima mrežom, navest ću samo nekoliko podataka: do sada je registrirano ukupno 250 korisnika "CC", dnevno pristupa toj bazi pedesetak korisnika i svaki je pretražuje prosječno desetak minuta.

Da biste dobili korisničku lozinku, dovoljno je javiti se u knjižnicu telefonom ili elektronskom poštom (jadranka@nippur.irb.hr ili ovid@nippur.irb.hr). Iskustva možete izmjenjivati na 'news-grupi' hr.sci.cc gdje ćete naći i odgovore na neka često postavljana pitanja s time u svezi.

Sve probleme možete javiti na E-mail adresu ovid@nippur.irb.hr!

Jadranka Stojanovski

- tjedni kalendar zbivanja u "RB";
- neke zanimljive članke iz inozemne znanstvene literature;
- grafikone nekih podataka obrađenih u knjižnici i
- novosti iz knjižnice.

Knjižnica je također osigurala 'on line' pristup nekim časopisima ("Nuclear Physics A i B") kao i nizu baza podataka preko "Cambridge Scientific Abstracts" (Aquaculture Abstracts, Ecology Abstracts, Genetics Abstracts, Immunology Abstracts, Oceanic Abstracts, te Toxline, Solid State and Superconductivity Abstracts ...) a u tijeku su pregovori i za pristup drugim zanimljivim bazama podataka preko "Interneta".

Preko WWW servera knjižnice može se pristupiti serverima drugih važnih ustanova u Republici Hrvatskoj i u svijetu. Osobito se pri tome pazilo na sveze sa svim svjetskim knjižnicama i sa svim važnijim izdavačkim kućama, a postoje i sveze sa svim relevantnim izvorima informacija iz svih područja prirodnih znanosti.

Jadranka Stojanovski

Nova knjižnica (u zgradi Molekulne biologije i medicine)

Tiho i bez pompe, pa čak i bez prigodne i najskromnije svečanosti, pušten je u rad novi ogranak institutske knjižnice u zgradi Molekulne biologije i medicine. Korisnici te knjižnice što zadovoljava i najviše standarde niti ne slute da su za to bili potrebni veliki naponi članova Povjerenstva za knjižnicu Znanstvenoga vijeća (ZV) kao i članova Privremenog upravnog vijeća (PRUV) te osoblja knjižnica. Problemi su se protezali od nedostataka novaca do nedostatka stručnih bibliotekara.

Proglas uredništva 'Periodicum biologorum'

Hrvatsko (naravoslovno) prirodoslovno društvo ubrzo nakon svojega osnutka počelo je godine 1887. izdavati svoj časopis što, s kraćim prekidima i pod pomalo promijenjenim imenima, izlazi i danas. A današnji "Periodicum biologorum" pod tim nazivom izlazi neprekidno od godine 1970. kada je nastao preimenovanjem bivšega "Biolškoga glasnika", uz korištenje promijenu izdavačke politike. Za približno dvije godine tiskat će se jubilarni, stoti volumen. To je uspjeh s kojim se ponose i veći narodi s dugom znanstvenom tradicijom.

Međutim, u predvečerje izlaska stotog volumena "Periodicum biologorum" ulazi u svoje najkritičnije razdoblje. Pitanje je hoće li ponovno postati međunarodno prepoznat časopis, citiran u "Current Contents" ("CC") i tako biti trajno dostupan međunarodnoj znanstvenoj javnosti - ili će još neko vrijeme životariti dok se postupno posve ne ugasi?!

Nakon uvrštenja u "CC" godine 1972. - što je bio važan iskorak naše biološke znanosti u svijet - stjecajem okolnosti "PB" je poslije dvadesetak godina ispao iz "CC"! To znači da se ni količinom niti kakvoćom (relativno mali 'impact factor') izvornih znanstvenih radova nije mogao održati u skupini od približno 4 tisuće međunarodno priznatih znanstvenih časopisa citiranih u "CC". Tome su, u velikoj mjeri, pridonijeli i naši znanstvenici jer su svoje glavne radove objavili u drugim, prestižnim stranim časopisima.

Nema dvojbe da je nama u Republici Hrvatskoj takav reprezentativni znanstveni časopis nužno potreban. Njime se na najbolji način može afirmirati naša biološka znanost, a naši znanstvenici mogu izravno i stalno komunicirati sa svojim kolegama u svijetu. Zato ponavljamo: "Periodicum biologorum" nam je nužno potreban, ne samo kao znanstveni časopis nego i kao vrlo važan kulturni domet Hrvatske.

Što nam je činiti? Ponajprije je potrebno angažirati što više naših znanstvenika u Hrvatskoj i izvan nje da šalju što više svojih kvalitetnih radova u "PB". Drugi preduvjet je redoviti izlaženje četiriju brojeva godišnje, i to u unaprijed određeno točno vrijeme. Taj cilj traži profesionalnu organizaciju uredništva, brzu i kvalitetnu međunarodnu recenziju i, naravno, dostatna materijalna sredstva.

To je, inače, vrlo moderna knjižnica gdje se mogu naći novija godišta časopisa iz biologije, kemije i medicine, kao i neki referentni časopisi (primjerice "Chemical Abstracts").

U knjižnici je za sada samo jedno osobno elektronsko računalo ali je ono priključeno na institutsku elektronsku mrežu što znatno povećava njegov domet.

No, pred institutskim djelatnicima je vrlo težak problem smještaja centralnog arhiva knjižnice kao i uređenje ogranaka knjižnice u Prvome krilu.

Mirjana Eckert-Maksić

Konačno, da bi "PB" postao što privlačniji za čitateljstvo, uredništvo zamišlja proširiti njegove okvire time što bi u budućnosti časopis 'pokrivao' sve biološke discipline. Naime, budući da se znanost općenito sve brže razvija, upravo interdisciplinarni časopisi što 'pokrivaju' šira područja mogli bi u bliskijoj budućnosti imati sve značajniju ulogu. To posebice s razloga što interdisciplinarni časopisu mogu u velikoj mjeri olakšati međusobno komuniciranje i međudjelovanje znanstvenika različitih, pa očito i bioloških, disciplina. Stoga bi "PB" trebao biti forum, prvenstveno naših znanstvenika, na kojemu će se raspravljati o različitim problemima u svezi s razvojem bioloških znanosti te o njihovome utjecaju na čovječanstvo.

Osim izvornih znanstvenih radova što ostaju okosnica časopisa, "PB" će objavljivati "leading articles" o magistralnim temama opće biološke važnosti, "reviews" što će davati kritički autorski uvid u određeno znanstveno područje, "editorials" što će se baviti aktualnim temama iz organizacije i promocije bioloških znanosti ili pak pojedinim aktualnim 'vrućim' znanstvenim problemima te "points of view" gdje će znanstvenici moći prikazati svoje hipoteze i poglede na određene znanstvene probleme te njihovu interpretaciju. Naravno, neće biti izostavljene ni rasprave o dilemama u svezi s očuvanjem okoliša - a niti one o bioetici!

Na samome kraju svakoga broja časopisa posebna rubrika bavit će se oglecima o razvoju pojedinih bioloških disciplina u Hrvatskoj kao i o istaknutim hrvatskim znanstvenicima koji su radili u domovini ili izvan nje. Želja uredništva jest da naše čitateljstvo dobije zaokruženi uvid u razvoj bioloških znanosti u Hrvatskoj tijekom dvadesetoga stoljeća.

Stoga još jednom pozivamo sve naše znanstvenike u Hrvatskoj ili izvan nje, u dijaspori, da svojim prilogima pridonese podizanju kvalitete "PB" i tako mu omogućite ponovno svrstavanje među međunarodno priznate i prepoznatljive znanstvene časopise. Smatramo to našom patriotskom i profesionalnom dužnošću!

Uredništvo časopisa "Periodicum biologorum"

KRONIKA

"Izvadak iz zapisnika Privremenog upravnog vijeća Instituta 'Ruder Bošković' od 10. svibnja 1995."

"... Pod 2. točkom predsjednik Privremenog upravnog vijeća prof. dr. Hrvoje Banfić izvjestio je da su se na javni natječaj za pročelnike Odjela i Centara prijavili:

- za pročelnika Odjela za fiziku dr. Ante Ljubičić,
- za pročelnika Odjela za kemiju dr. Zvonimir Maksić, dr. Aleksandar Sabljic i dr. Danko Škare,
- za pročelnika Odjela za biologiju i medicinu dr. Ivo Hršak,
- za pročelnika Centra za istraživanje mora dr. Marko Branica, dr. Božena Čosović, dr. Branko Kurelec i dr. Emin Teskeredžić te
- za pročelnika Centra za laserska i atomska istraživanja i razvoj dr. Antun Peršin.

Nakon propisanog izbornog postupka PUV je odlučio da ravnatelju predloži da:

- za pročelnika Odjela za fiziku imenuju dr. Antu Ljubičića;
- za pročelnika Odjela za kemiju dr. Zvonimira Maksića;
- za pročelnika Odjela za biologiju i medicinu dr. Ivu Hršaka;
- za pročelnika Centra za istraživanje mora dr. Branka Kurelca i
- za pročelnika Centra za laserska i atomska istraživanja dr. Antuna Peršina."

"Izvadak iz zapisnika 29. sjednice Predsjedništva Znanstvenoga vijeća i 1. konstituirajuće sjednice Znanstvenoga vijeća Instituta 'Ruder Bošković', održane 20. lipnja 1995."

"... Pod točkom 1 a u svezi s izlaženjem "Rudera" ravnatelj Instituta dr. N. Zovko izvjestio je da je (na

Kolokviji Instituta 'Ruder Bošković'

Profesor Walter Greiner iz J. W. Goethe Universität u Frankfurtu na Maini održao je u srijedu 31. svibnja u 16 sati predavanje s naslovom *"On the extension of the periodic system into the new domains of strangeness and antimatter"*. Profesor Greiner jedan je od vodećih teorijskih fizičara i autor enciklopedijskog udžbenika teorijske fizike, uz to je i pionir više novih područja u atomskoj i nuklearnoj fizici teških iona. Godine 1991. prof. W. Greiner više puta javno je intervenirao u korist hrvatske samostalnosti!

kraju) dr. Ivica Ružiću povjerio obvezu izlaženja toga (od sada) službenoga institutskog glasila!

Pod točkom 2 dr. B. Kurelec izvjestio je o rezultatima izbora za članove Kolegija Znanstvenoga vijeća. Izbori su održani 20. ožujka ove godine a izabrani su:

- iz Odjela za biologiju i medicinu dr. Mislav Jurin, dr. Maja Osmak i dr. Mirjana Petranović;
- iz Odjela za fiziku dr. Roman Čaplar, dr. Davor Kirin i dr. Mladen Martinis;
- iz Odjela za kemiju dr. Mato Orhanović, dr. Dušan Ražem i dr. Vitomir Šunjić;
- iz Centra za istraživanje mora dr. Božena Čosović, dr. Čedomil Lucu i dr. Marijan Vuković te
- iz Centra LAIR dr. Antun Peršin i dr. Karolj Skala.

Time je konstituiran Kolegij Znanstvenoga vijeća IRB s mandatom od dvije godine i početkom 20. lipnja 1995.

Pod točkom 5 piše da je dr. B. Kurelec predložio dr. Maju Osmak za predsjednicu Kolegija ZV IRB. Članovi Kolegija su to tajnim glasovanjem potvrdili (od 15 nazočnih 14 je glasovalo 'za' a 1 glas je bio suzdržan!).

Na isti način za zamjenika predsjednika Kolegija ZV IRB izabran je dr. Dušan Ražem.

U nastupnom govoru, dr. Maja Osmak je, uz zahvalu na ukazanoj povjerenju, predložila da na jednoj od sljedećih sjednica dogovore svoj program i način rada kako bi se zadržao kontinuitet aktivnosti; osim toga, dogovoreno je da se odrede i prioritetne zadaće što ih Kolegij ZV treba obavljati, u skladu sa svojom ulogom u Institutu..."

Crnogorski književnik Jevrem Brković održao je u srijedu 5. srpnja 1995. u 16 sati kolokvij pod naslovom "Nekoliko glosa o kraju dvadesetoga stoljeća". Bila je to riječ o nimalo optimističkoj viziji prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Autor je pročitao i nekoliko kraćih odlomaka iz nekih svojih knjiga gdje je jasno kazano što se na Balkanu dogodilo mnogo prije 'događanja naroda', rata i zločina.

Glavni i odgovorni urednik je prof. dr. Ivica Ružić.